

הקדמה אישית

הנושא אותו בחרתי בהקיף מסגרת הלימודים שלי "נוער שוחר משפט עברי" הוא יחסי ממון בין בני זוג בישראל. היו לי המון התלבטויות לגבי הנושא הבחירה. מכל נושא פלילי ומדיני אזרחי וכל תחום שיש. לבסוף החלטתי לנסות ולחקור את נושא יחסי ממון בישראל בין בני זוג.

זוגיות מושלמת היא רק באגדות!?

כל אחד רוצה את הזוגיות הכי מושלמת שיכולה להיות אבל קודם יש שאלה האם היא קיימת בכלל? ואיך בונים אותה? זוגיות היא אמון אהבה תשוקה תמיכה חברות כבוד ואינטימיות.. יש כל כך הרבה דברים להגיד על זוגיות שאין מקום לרשום את הכול. אבל צריך גם לדעת להתפשר. ואני מאמינה שצריך לבחור אין את האידיאל.

* "אישה תיארה את התקשורת בינה ובין בעלה

אחרי הנישואין:

בשנה הראשונה - בעלי דיבר ואני הקשבתי.

בשנה השנייה - אני דיברתי ובעלי הקשיב.

בשנה השלישית - שנינו דיברנו והשכנים

הקשיבו."

למה צריך יחסי ממון? והאם יחסי ממון הם סוד לזוגיות? או הרס!? אין באמת תשובה לכך ואני גם לא הולכת לפטור את השאלה הזאת אבל זה מאוד מסקרן אותי ואני רוצה להתייחס לזה. האם יחסי ממון יכולים להרוס או לבנות זוגיות, מתי בכלל אפשר לעלות את זה הנושא מבלי לפגוע בצד השני? יש כל כך הרבה שאלות בנושא...

כל אדם צריך להסתכל על עצמו ולהיות הכי אמיתי עם עצמו קודם, אני מאמינה שלא צריך לחפש שום דבר הכול בא בזמן שלו ובקצב שלו אין צורך בחיפושים או שינויים. בחיים לא צריך להישנות בשביל אף אחד! צריך להיות מאושר ולא צודק, לפעמיים צריך לוותר ולקבל את האחר וזה לא בהכרח להסכים!



בסופו של דבר הבחירה בידינו ...

יחסי ממון בין בני זוג בישראל

תוכן עניינים

| | |
|--|-----------|
| הקדמה אישית | ע"מ 2 |
| מבוא | ע"מ 4 |
| פרק ראשון-משפט ישראלי : | ע"מ 5-11 |
| חוק יחסי ממון בין בני זוג | ע"מ 5-7 |
| הכול על הסכם ממון בישראל | ע"מ 8 |
| בני זוג שנישאו בטרם ל- 01.01.74 | ע"מ 9 |
| פס"ד ויקטוריה נפיסי נגד סימנטוב נפיסי | ע"מ 9 |
| פסק דין פלונית נגד פלוני | ע"מ 10 |
| התנגשות בין חוק יחסי ממון לחוק הירושה | ע"מ 11 |
| פרק שני משפט עברי : | ע"מ 12-14 |
| כתובה | ע"מ 12 |
| שלום בית וגירושין | ע"מ 13 |
| פס"ד | ע"מ 14 |
| פרק שלישי השוואה בין משפט ישראלי ומשפט העברי : | ע"מ 15-16 |
| פרשת בלגור ודקר | ע"מ 15-16 |
| ביבליוגרפיה | ע"מ 17 |
| מובאות | ע"מ 18 |

יחסי ממון בין בני זוג בישראל

מבוא

הנושא אותו בחרתי הוא יחסי ממון בין בני זוג בישראל .
בחרתי נושא זה מכיוון שהוא מאוד מדובר כיום יש בו הרבה חומר , אני גם מאוד מתחברת למשפט אזרחי ומשפחתי. אני חושבת שיש הרבה מה ללמוד מהנושא הזה והוא מאוד מעניין אותי.

המטרה העיקרית בעבודה שלי היא ללמוד ממנה , ולהציג אותה מכמה נקודות שונות ולהתייחס לכמה דברים עיקריים והכי משמעותיים בנושא הזה .

בעבודה אני רוצה להתייחס לחוק שיש בנושא יחסי ממון ולתיקון חוק יחסי ממון בין בני זוג תשל"ג-1973. יתרונות וחסרונות של יחסי ממון אני רוצה גם להתייחס להתנגשות שיש בין חוק יחסי ממון לחוק הירושה. יחסי ממון העיקריים הן אחרי הנישואים אבל אני רוצה גם להתייחס להסכמי ממון לפני הנישואין. פסק דין בנושא. ובני זוג שנישאו טרם ל-01.01.74. כמובן גם התייחס לגישה במשפט העברי, וגם ההשוואה ביניהם תוך הצבעה על מקומו של המשפט העברי.

אני רוצה קודם להציג כמה נקודות :

✓ זוגיות: זוגיות היא מערכת יחסים הדוקה בין שני פרטים. מאפיין בולט, אם כי לא הכרחי, של זוגיות הוא קיום יחסי מין בין בני הזוג. זוגיות היא רגש בקיים בכל יצור חי ואנו מבטאים אותו בדרכים שונות. זוגיות בעבודה שלי היא היחסים בין בני זוג . אהבה בין בני זוג.

✓ נישואים: נישואים (מקובלת גם הצורה "נישואין") הם מיסוד קשר בין בני זוג. נישואים יוצרים קשר פומבי ומחייב בין אנשים שאינם קרובי משפחה מדרגה ראשונה; לקשר הנישואים יש השלכות חברתיות, משפטיות ודתיות.

✓ חתונה: חתונה היא הכינוי של טקס הכניסה בברית הנישואים. טקס זה נערך בצורות שונות בתרבויות ובדתות שונות, וגם במסגרת תרבות מסוימת מתקיימות דרכים מגוונות לעריכתו. בני הזוג הנישואים, מכונים "חתן" ו"כלה", ובתום הטקס הם נקראים "בעל" ו"אישה".

✓ גירושים: גירושים (מקובלת גם הצורה "גירושין") הם הסיום הפורמלי של קשר נישואים בין שני בני זוג. קודם לגירושים קורה שבני הזוג חדלים לגור יחד, ולמעשה חדלים לתפקד כזוג נשוי (מצב הקרוי פרוד), אך הגירושים הם האקט הפורמלי המסיים את הנישואים.

✓ הסכם ממון: הסכם ממון הנו חוזה הנערך בין בני זוג ואשר מטרתו הינה לתת עוגן בכתב למכלול הסכמותיהם בנוגע לעתידם הכלכלי, המשפחתי והזוגי כאחד.

✓ נוטריון: נוטריון הוא עורך דין המוסמך בהתאם לחוק לאמת לאשר, להעיד ולערוך מסמכים משפטיים.

פרק ראשון - משפט ישראלי

חוק יחסי ממון בין בני זוג בא לעולם לאחר שהגדרת חזקת השיתוף פתרה את רוב הבעיות. חזקת השיתוף היא פרי פסיקת בית המשפט, שבהתחלה פעל לפי חוק החוזים עד שהגיע להסדר חוקי. המחוקק הלך בעקבות בית המשפט העליון והסדיר את הדבר בחוק. הוקמה ועדה בראשות השופט זוסמן. בעקבות דוחות הוועדה ומסקנותיה נולד החוק ב-1.1.74.

חוק יחסי ממון :

חלק ראשון: הסדר מוסכם :

- הסכם ממון: סעיף 1.** הסכם יחסי הממון בין בני זוג ושינויים בהסכם היו בכתב.
- אישור ואימות: סעיף 2.** (א) ההסכם חייב לעבור אישור על ידי ערכאה מסוימת: בית המשפט לענייני משפחה או בית דין הדתי.
- (ב) גם לאחר שבני הזוג עשו שינוי בהסכם בהסכמתם ובהבנה עדיין יש לקבל אישור מבית המשפט או הדין.
- (ג) הסכם שסוכם לפני הנישואין או אחרי, יכול אימות רושם הנישואין לבוא במקום אישור בית המשפט או בית הדין.
- (ג1) הסכם ממון שנכרת לפני הנישואין יכול שיאומת בידי נוטריון לפי החוק הנוטריונים.
- (ד) הסכם בין בני הזוג שאושר בפסק דין להתרת נישואין על ידי בית הדין.

חלק שני: הסדר איזון המשאבים :

- תחולת ההסדר: סעיף 3.** (א) לא עשו בני הזוג הסדר ממון, ואם עשו – במידה שההסכם אינו קובע אחרת, יראום כמסכימים להסדר איזון המשאבים לפי פרק זה.
- הזכות לאיזון בפקיעת הנישואין: סעיף 5.** (א) עם התרת הנישואין או עם פקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג (בחוק זה – פקיעת הנישואין) זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג, למעט –
- (1) נכסים שהיו להם ערב הנישואין או שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין.
- (2) גימלה המשתלמת לאחד מבני הזוג על-ידי המוסד לביטוח לאומי, או גימלה או פיצוי שנפקדו או המגיעים על פי חיקוק לאחד מבני-הזוג בשל נזק גוף, או מוות.
- (3) נכסים שבני הזוג הסכימו בכתב ששווים לא יאוזן ביניהם.
- (ב) בפקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג יבואו, לעניין הזכות, לאיזון המשאבים, יורשיו במקומו.
- (ג) בסעיף זה, "כלל נכסי בני הזוג" – לרבות זכויות עתידיות לפנסיה, פיצויי פרישה, קרנות השתלמות, קופות תגמולים וחסכונות.

יחסי ממון בין בני זוג בישראל

מימוש הזכות לאיזון: סעיף 6. (א) לצורך איזון המשאבים לפי סעיף 5 יש לשום את נכסי כל אחד מבני הזוג, פרט לנכסים שאין לאזן שווים; משווי הנכסים האמורים של כל בן-זוג יש לנכות את סכום החובות המגיעים ממנו, למעט חובות בקשר לנכסים שאין לאזן שווים.

(ב) היה שווים של נכסי בן הזוג האחד עולה על שווים של נכסי השני, חייב האחד לתת לשני את מחצית ההפרש, אם בעין ואם בכסף או בשווה כסף.

(ג) באין הסכמה בין בני הזוג בשאלה מה מגיע מהאחד לשני או באיזו דרך יבוצע האיזון, יחליט בית המשפט או בית הדין לפי הנסיבות, ורשאי הא לקבוע מועדי הביצוע, הבטחתו ושאר תנאים, לרבות תוספת ריבית במקרה של ארכה או סילוק בשיעורים.

(ד) בהחלטתו לפי סעיף קטן (ג) יתחשב בית המשפט או בית הדין בכל הנסיבות הקשורות במצבו הכלכלי של כל אחד מבני הזוג ובטובת ילדיהם הקטינים, ובאופן שימנע ככל האפשר –

(1) גרימת אובדן מקור פרנסה סבירה לאחד מבני הזוג.

(2) הפסקת קיומו או פגיעה בהמשך תפקודו התקין של תאגיד או של מקום עבודה אחר.

(3) פגיעה בצבירת הזכויות הסוציאליות של אחד מבני הזוג

(4) פגיעה ברווחת ילדי בני הזוג הקטינים.

מכירת דירת בפקיעת הנישואין: סעיף 6א. ראה בית המשפט או בית הדין כי לצורך ביצוע איזון המשאבים יש למכור דירה המשמשת למגורי בני הזוג או למגורי ילדי בני הזוג הקטינים ובן הזוג המחזיק בהם, לא יורה על ביצוע המכירה והיא תעוכב, כל עוד לא נוכח בית המשפט או בית הדין כי לילדי בני הזוג הקטינים ולבן הזוג המחזיק בהם, יחדיו, נמצא הסדר מגורים אחר המתאים לצורכיהם, לרבות הסדר ביניים למגורים זמניים המתאים לצורכיהם, לתקופה שיקבע.

סמכויות מיוחדות: סעיף 8. ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג – אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין להתרת נישואין – לעשות אחת או יותר מאלה במסגרת איזון המשאבים –

(1) לקבוע נכסים נוספים על המפורטים בסעיף 5 ששוויים לא יאוזן בין בני הזוג.

(2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה, אלא לפי יחס אחר שיקבע בהתחשב, בין השאר, בנכסים עתידיים, לרבות בכושר ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג.

(3) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שווים במועד איזון המשאבים, אלא לפי שווים במועד מוקדם יותר שיקבע.

(4) לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג במועד איזון המשאבים אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר שיקבע.

חלק שלישי: הוראות לכלל הסדר:

אמצעים לשמירת זכויות: סעיף 11. עשה אחד מבני הזוג פעולה שיש בה כדי לסכל זכות או זכות עתידה של בן הזוג השני על פי הסכם ממון או על פי הסדר איזון המשאבים, או שקיים חשש סביר שהוא עומד לעשות פעולה כזאת, רשאי בית המשפט או בית הדין, לפי בקשת בן הזוג השני, לנקוט אמצעים לשמירת

יחסי ממון בין בני זוג בישראל

- הזכות האמורה, ובין השאר רשאי הוא לעשות אחת או יותר מאלה –
- (1) לצוות על מתן ידיעות ועל מתן ערובה.
 - (2) לקבוע פעולות שיהיו טעונות הסכמת שני בני הזוג.
 - (3) לצוות על רישום הערה מתאימה בפנקס המתנהל על פי חוק שרשום בו נכס של אחד מבני הזוג.

חלק רביעי: הוראות שונות:

משפט בינלאומי פרטי: סעיף 15. על יחסי הממון בין בני זוג יחול חוק מושבם בשעת עריכת הנישואין, אולם רשאים הם בהסכם לקבוע ולשנות יחסים אלה בהתאם לחוק מושבם בשעת עשיית ההסכם.

שמירת זכויות ודינים: סעיף 17. אין בחוק זה כדי לגרוע מזכויות לפי חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959, או מזכויות האשה לפי כתובתה, ואין בו כדי לגרוע מהוראות סעיף 101 לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969.

ביצוע ותקנות: סעיף 18. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות. לביצועו.

תחילה: סעיף 19. החוק התחיל ביום שבת (ז') בטבת תשל"ד (1 בינואר 1974).
אפרים קציר-נשיא מדינה, גולדה מאיר-ראש הממשלה, יעקוב ש' שפירא-שר המשפטים.



הכול על הסכם ממון בישראל

"כל בני האדם נולדו בני אותם חובות וזכויות שוות אבל קצת מאוחר מכך ישנם כאלה שמתחתנים"¹.

יתרונות של הסכמי ממון:

- חתימה על הסכם ממון מבטיחה לצג בעל הרכוש הרב יותר, שבן/בת זוגו אינה/ונו נישאת בגלל הכסף.
- הסכם ממון מגדיר ומאפשר לחלוקת רכוש בצורה הוגנת לגבי נישואין יציבים ונמנע חשש לחוסר ודאות.
- בזמן גירושין מאפשר לחלק והגדיר את הרכוש הנצבר במהלך שנות הנישואין בצורה הוגנת.
- הסכם ממון הוא "תעודת ביטוח" לצג שהביא את הרכוש המשמעותי יותר למערכת יחסים זו. (מדינות כמו צרפת לדוגמא הסכם ממון הוא חלק בלתי נפרד מהחתימה אצלם).
- מונע ויכוחים אם ישנם ילדים אחרי הגירושין.

הסכם ממון מיועד ל:

- לעומדים להתחתן
- לנישואים
- לפני גירושין

אם ההסכם נערך לפני הנישואין, הוא צריך להיות מוגש לאימות ואישור. לפי סעיף 2.
אם ההסכם נערך לפני גירושין מוגש לאישור וחתימה לבית הדין הרבני.

חסרונות של הסכם ממון:

- לפני הגירושין קשה לערוך הסכם שווה לשני הצדדים, הם כבר לא מדברים ביניהם או שכל אחד שומע את עצמו.
- לפני הנישואין יש מערכת יחסים נפלאה ואין נושאים שיש עליהם מחלוקת ולבסוף יוצא הסכם לא הכי נכון לשני הצדדים.
- לפני הנישואין לא רוצים להרוס ולא מדברים על זה ולסכסך.

קיימים שלושה סוגי הסכמים:

- הסכם בו מקבלים הבני זוג את הסדרי הממון **הקבועים בהלכה**.
- הסכם בו מקבלים הבני זוג את הסדרי הממון הקבועים **בחוק המדינה**.
- הסכם בו בני הזוג קובעים לעצמם את הסדרי הממון ולא כפופים לחוק או להלכה.

מרסל ג'ונדו סופר (1888-1979) תרגום מרוסית ¹

בני זוג שנישאו בטרם ל- 01.01.74

בני זוג שנישאו לפני 1.1.74 לא חל עליהם החוק יחסי ממון אלא, שחלה חזקת השיתוף בנכסים, יצירת הפסיקה בבתי המשפט. חזקה זו קובעת, כי בהנחה שהוכח שבני הזוג ניהלו חיים משותפים וכן בהנחה שהוכח כי קיימו מאמץ משותף בקיום התא המשפחתי, חלה חזקה לפיה הם התכוונו לערוך שיתוף מלא בנכסיהם ולכן בעת פירוד, יש לערוך ביניהם חלוקה שווה של הנכסים (50/50) על בני הזוג שנישאו בארץ החל מ-74 חל חור יחסי ממון בי בני זוג המסדיר "איזון משאבים". חזקת השיתוף חלה, בין היתר, על הנכסים המפורטים להלן:

1. דירת מגורים
2. תחולה כאשר רישום הדירה הוא רק על שם אחד הצדדים
3. נכסים שנרכשו ע"י אחד מהצדדים בטרם לנישואים
4. חשבונות בנק
5. תחולה כשחשבון הבנק רק על שם אחד מבני הזוג
6. זכויות סוציאליות
7. נכסים עסקיים
8. נכסי קריירה ומוניטין
9. נכס שירש אחד מבני הזוג
10. קופות גמל, קרנות פנסיה וביטוחי מנהלים

פס"ד ויקטוריה נפיסי נגד סימנטוב נפיסי

בני הזוג נישאו ב-1944 באירן ועלו לארץ ב-1983 בשנת 1994 נישואיהן עלו על שרטון.

נשאלת השאלה האם על יהודים שנישאו מחוץ לארץ חל חוק יחסי ממון או חזקת שיתוף?

עם הגעתם לישראל של בני הזוג אשר נישאו מחוץ לארץ וזה היה לפני כניסת חוק יחסי ממון אז כמובן הייתה החזקת שיתוף אבל בגלל שכבר החוק בתוקף והם נישאו בחול צריכים לקיים ביניהם משטר של שיתוף נכסים.

הנשיא א' ברק: הילכת שיתוף הנכסים המקובלת בישראל הינה דין שיתוף המבוסס על רעיון ההסכם בין הצדדים. אין הוא דין על פי החוק המוטל על הצדדים בלא קשר לרצונם. זהו דין הילכתי אשר בבסיסו מונח הסכם בין הצדדים.

השופטת ד' דורנר: דעתי היא כי הסכם כאמור לפי סעיף 15 לחוק המאפשר לבני הזוג לקבוע ולשנות את ההסכם ביניהם עשוי להיות גם הסכם כלל שלא נאמר במפורש אך ניתן להעסיקו וניתן להוכיח בעצרת החזקת השיתוף. תוצאה זו הינה רצויה. יש בה כדי למנוע החלה של דין זר שאינו מכיר בחזקת השיתוף על בני-זוג החיים בישראל שנים רבות, רק משום שעלו לארץ לאחר תחילתו של החוק. לסיכום: בפסק דין נקבע כי הילכת שיתוף הנכסים המקובלת בישראל הינה דין שיתוף המבוסס על רעיון ההסכם בין הצדדים. אין הוא דין לפי החוק.

פסק דין פלונית נגד פלוני

פס"ד : יחסי ממון בין בני-זוג – נכסי קריירה

בית משפט לענייני משפחה בקריות בתמ"ש 9881/07

15 נובמבר 2009

בפני: כב' השופט סילמן ניצן

פלונית (התובעת) נגד פלוני (הנתבע)

התובעת והנתבע נשאו זה לזה בתאריך ---, ומנישואים אלה נולדו להם שני ילדים אחד כבר בגיר והשני קטין. התובעת הגישה נגד הנתבע תביעות למזונות, שמירת זכויות, פירוק שיתוף ומשמורת. לטענת התובעת הרקע לפירוד בינה לבין הנתבע הייתה התלות הכלכלית שפיתחה בו שהייתה לצנינים בעיניו

בתיק התנהל הליך הוכחות, ולאחריו הגישו הצדדים סיכומיהם בכתב. דירה זו בה התגוררו הצדדים לאחר נישואיהם, נמכרה במהלך החיים המשותפים, ותמורתה בסך \$93,000 שמשה (בנוסף למשכנתא שנלקחה) לרכישת דירה חדשה ב--- אשר נרשמה על שם שני הצדדים במשותף, ובהמשך לרכישת דירה אחרת ב---, בה מתגוררת התובעת כיום (לטענת התובעת רישום הדירה על שם שניהם נעשה רק על מנת שתאושר הלוואת המשכנתא כיוון שמשכורתה לא הספיקה, אולם היא נשאה בתשלומי המשכנתא לבדה). לנתבע לא היו כל נכסים במועד נישואי הצדדים והשתכרותו החודשית מעבודתו --- עמדה על סך 5,000 ₪ בחודש.

הצדדים ניהלו מהלך חייהם המשותפים אך החשבונות בנק היו נפרדים. במהלך החיים המשותפים השלים הנתבע לימודי תואר שני וקורסים נוספים שהקנו לו גמולי השתלמות. כן צבר וותק. נכון להיום עומדת משכורתו של הנתבע על סך 20,000 ₪ ברוטו לחודש. התובעת, פרשה מעבודתה כפקידת בנק בשנת ---, לאחר 25 שנות עבודה ופדתה כספים שנצברו לזכותה במקום עבודתה בסך 412,000 ₪. מאז פרישתה המוקדמת מעבודתה לא השתלבה התובעת בכל עבודה אחרת. הנתבע טען כי אינו יודע מה עשתה התובעת בכספי הפרישה, אולם יש הוכחות שמראות שהנבעת קנתה ריהוט חדש לבית המשותף ועוד... לזוג היו פער בין המשכורות והנתבעת לא רצתה לבדה לשם וגם רצתה לקבל מזונות בשל ילדיהם הקטין.

בית המשפט קבע, כי במקרה של פערים ביכולת ההשתכרות הנובעים ממסגרת הנישואין, "יש לחלק את נכסי הקריירה בין בני הזוג, ואין מניעה לעשות זאת בדרך של תשלומים עיתיים"²

עוד נקבע, כי עפ"י ההלכה, יש לראות את בני הזוג כשותפים במאמץ ההתפתחות המקצועית, גם אם אחד מהם מוותר על התפתחותו המקצועית לטובת בן הזוג האחר או לטובת הקשר הזוגי והמשפחתי וכי יש לתת את הדעת ליכולת השיקום של בני הזוג לאחר הפרידה, כאשר בן הזוג שהקריירה שלו נעצרה, יתקשה מאד להשתקם, ולכן, אין מניעה לקבוע מסגרת של תשלומים עיתיים גם לאחר הגירושין. בית המשפט אף הדגיש כי: "תחושת הצדק אינה מאפשרת להניח לבעל ליהנות בעצמו מכל הפירות שהניבה הקריירה שפיתח מחוץ לביתו, בזמן שאשתו דאגה לביתו ולילדיו". לפיכך נפסק, כי לאור הפער הגדול שבין הכנסתה הצפויה של האישה ובין הכנסתו של הבעל, יש לבצע חלוקה של נכסי הקריירה שצבר הבעל בדרך של פיצוי חד פעמי וכן בתשלומי מזונות עיתיים, גם לאחר פקיעת הנישואין ועד מועד פרישת הבעל מעבודה.

התנגשות בין חוק יחסי ממון וחוק הירושה

הקונפליקט שיש בין חוק הירושה ויחסי ממון סעיף 8. (א) הסכם בדבר ירושתו של אדם וויתור על ירושתו שנעשו בחייו של אותו אדם – בטלים.

(ב) מתנה שאדם נותן על מנת שתוקנה למקבל רק לאחר מותו של הנותן, אינה בת תוקף אלא אם נעשתה בצוואה לפי הוראות חוק זה. לפי סעיף 8 חוק הירושה אוסר לעשות הסכמים בירושה וביחסי ממון עורכים הסכם למקרה של פקיעת הנישואין עקב פטירה.

פרשת בן דרור: פרשה זו עוסקת בחוק יחסי ממון, ערכו בני זוג הסכם יחסי ממון, בו קבעו, כי "הבעל מתחייב להעביר הבעלות על מחצית הדירה על שם האישה... זאת יתבצע לאחר אריכות ימיו ושנותיו"³. בן הזוג נפטר והאלמנה תבעה את מחצית הדירה. כב' השופט גייפמן נעתר לתביעה וקבע שהאלמנה זכאית להירשם כבעלת מחצית הדירה. ביהמ"ש ניתח את הסוגיה, וקבע כי תוצאה זו מתבקשת גם עפ"י הפירוש הפנימי וגם עפ"י הפירוש החיצוני של חוק הירושה, על פיו, חוק הירושה כחוק כללי, נדחה בפני חוק יחסי ממון כחוק ספציפי. חוק יחסי ממון חוקק לאחר חקיקת חוק הירושה.

בפרשה זו שניתן בבית המשפט לענייני משפחה במחוז ת"א, נקבע כי הסדר בין בני זוג בהסכם יחסי ממון, גובר על הוראת סעיף 8 לחוק הירושה.

שאלה נוספת העולה היא כאשר בני זוג (רק נשואים) עשו הסכם יחסי ממון הקובע כי עם פקיעה עקב פטירה יהיה בן הזוג הנותר בחיים לבעלים של כלל הרכוש כאשר בו בזמן ערך בן הזוג שנפטר, צוואה בה הוריש את כל נכסיו הרשומים על שמו לאחרים, כגון, לילדיו מנישואין קודמים. במצב זה, הסכם יחסי הממון והצוואה עומדים בסתירה זה לזה. לפי המובא לעיל בפרשת בן דרור, הצוואה הינה חסרת ערך. לאור ההסכם שערך אין למנוח כל רכוש שאותו הוא יכול לצוות. מה גם שהוא אינו יכול לחזור בו מן ההסכם שעשה. אך אם הם לא היו נשואים, הצוואה תגבר.

חוק יחסי ממון לא בא במקום חוק הירושה וחוק הירושה לא בא במקום חוק יחסי ממון. כל חוק ועולמו. חוק יחסי ממון לא בא לקבוע נהלים בקשר להנחלת רכוש לבן הזוג הנותר לאחר פטירתו. חוק יחסי ממון בא לעשות את הסדר איזון המשאבים המפורט בסעיף 5 ו-6 לחוק. חוק הירושה הינו חוק ספציפי העוסק בתחום ספציפי ומיוחד. הוא לא בא לקבוע הוראות כלליות אלא הוראות מיוחדות בנושא ירושה. חוק הירושה אינו מתכוון לפלוש לחוק יחסי ממון ומן הראוי שחוק יחסי ממון יעסוק בשטחו (החיים) ולא יתערב ולא יורה מה לעשות ברגע שלאחר הפטירה.

פרק שני-משפט

עברי

הכתובה היא חוזה התחייבות של הבעל כלפי האישה ביום הקידושין. את הכתובה תקבל האישה בעת הגירושין (במידה והבעל גרם לגירושין) או בעת פטירת הבעל. הבעל פטור מלשלם כתובה אם מוכיח (עילת גירושין = במידה והאישה אינה מקיימת יחסי אישות מעל לשישה חודשים, וממשיכה בסירובה לאחר שבעלה מתרה בה, זו עילה מספקת לביצוע גירושין) כנגד אשתו.

מטרת הכתובה:

- להבטיח את קשר הנישואין
- לדאוג לאלמנה
- הבטחת עתיד הגרושה

הכתובה מורכבת משלושה חלקים:

- עיקר הכתובה: בחלק זה רושם הבעל לאשה סך של 200 זוז אם היא רווקה, מאה זוז אם היא גרושה או אלמנה
- תוספת הכתובה: לפני החופה חותם הבעל בנוכחות עדים על התחייבותו הכספית בכתובה וזהו הסכום אשר יחייב אותו בזמן גירושין.
- נדוניה: בחלק זה הבעל מחליט באשר לרכוש אשר מביאה עמה האישה לנישואיה. במידה שהבעל רוצה שהרכוש יעבור לבעלותו.
- אם סכום ההתחייבות בכתובה גבוה במיוחד לא בטוח שהאישה תקבל אותו בגלל מחלוקת בין הרבנים. ישנם רבנים האומרים כי הבעל חייב לשלם את הסכום שחתם עליו. לעומתם ישנם רבנים הסבורים כי יש להגביל את סכום הכתובה לסך של 120,000 ש"ח בלבד.

לאחרונה, ניתן פס"ד ע"י הדיין שלמה דיכובסקי שבו הוחלט להגביל את סכום הכתובה לעד 120,000 ₪. הרב קבע כי הכתובה לא נועדה להעשיר את האישה הגרושה ולגרום לעוני לבעלה. מטרת הכתובה היא לאפשר לאשה קיום בכבוד לתקופת מינימום של שנה, עד אשר תמצא בעל אחר.

הלכה פסוקה במשפט העברי היא, כי אישה זכאית לכתובתה בפקיעת הנישואין באחד משני מקרים: בעת הגירושין או בעת מות הבעל. "כתובה הרי היא כחוב שיש לו זמן, ואינה נגבית אלא לאחר מיתת הבעל, או אם גירשה"⁴. וההלכה הפסוקה הנוהגים במדינת ישראל, ייתכנו מקרים בהם אישה תקבל מחצית מהרכוש שנצבר במהלך החיים המשותפים עם בעלה, ובנוסף גם את כתובתה. עובדה זו תיתכן, כאמור, במקרה בו הוגשה תביעה רכושית בבית המשפט לענייני משפחה מחד, ותביעה לכתובה בבית הדין הרבני מאידך.

⁴ ובלשון השולחן ערוך (אבן העזר סימן צג סעיף א)

שלום בית וגירושין

הסכם שלום בית, הכולל הסכם גירושין, מייצג את הדרך הטובה ביותר לתת לנישואיכם הזדמנות נוספת, ובד בבד להסדיר את כל העניינים, למקרה שהפיוס ייכשל. עורך דין מתאים יסייע בידכם לנסח תנאים חכמים לשלום בית, ובד בבד יבטיח את מירב זכויותיכם במידה והנישואים ייכשלו. הסכם גרוע עלול ליצור מצב של כישלון ידוע מראש, שכן הוא אינו מנטרל את האפשרויות של מי מהצדדים ליצור לעצמו יתרון לקראת הגירושין, במהלך הניסיון לשלום בית.

יתרונותיו של הסכם שלום בית – גירושין :

- הגדרת התנאים לשלום בית
- הסדרים רכושניים
- חסכון בהתדיינויות והוצאות
- כאשר ההסכם מקבל תוקף של פסק דין בבית משפט

מטרתו של הסכם שלום הבית היא לתקוף את הבעיות המרכזיות שבגללן נגרמו חילוקי הדעות בין בני הזוג. על כן, תנאי שלום הבית משתנים ממקרה למקרה. נושאים אופייניים המוסדרים במסגרת הסכם שלום בית יהיו: קביעת שעות הנוכחות של בני הזוג בבית; קביעת אופן חלוקת הנשיאה במטלות הבית; פתרון סוגיות הקשורות בילדים: אופן חינוכם, משמעת, מעקב לימודי וכיו"ב; הסדרת ניהול העניינים הכספיים; קביעת מנגנון קבלת ההחלטות בענייני המשפחה; הגדרת הקשר עם קרובי משפחה ומכרים, אופיו, תדירותו וכיו"ב; הסדרת חיי האישות של בני הזוג; ונושאים ספציפיים כמו הסדרת עניני עבודה לגבי בני זוג שיש להם עסק משותף, יחסים עם בני זוג לשעבר, קשר עם הילדים מנישואים קודמים ...

פס"ד

הבעל הגיש תביעת גירושין וכרך בה את נושא המזונות ואת חלוקת הרכוש המשותף שלו ושל אשתו (המערערת). אחרי הגירושין הגישה העותרת תביעה לביהמ"ש המחוזי לחלוקת רכוש, אך זו נמחקה, ונקבע שהסמכות לדון בנושא זה נתונה לבד"ר. בד"ר קבע כי הלכת השיתוף בנכסים לא חלה עליו, לכן פסק לעותרת פיצויים בלבד שהם כמחצית ממה שהעותרת רצתה. בד"ר הגדול אישר את פסה"ד ומכאן העתירה.

העותרת טוענת שפס"דים אלה בטלים בעקבות חוק שיווי זכויות האישה. התעלמות מהלכת השיתוף מובילה להתעלמות מעקרונות בחוק זה. בד"ר טוען כי ידוע שהוא אינו מחיל את הלכות השיתוף שפותחו בעליון, ושהוא דן עפ"י המשפט העברי ושבד"ר שומר על השוויון. כשם שהחיים המשותפים אינם יוצרים חזקת שיתוף של אישה ברכוש בעלה, כן אין החיים המשותפים יוצרים שיתוף של הבעל בנכסי אשתו.

העליון והמחוזי דחו את תביעת האישה, שכן הכריכה היא כנה וכדין. בד"ר נוהג בנוהג של פיצויים לאישה שמתגרשת ולא בהלכת השיתוף. מה שב"כ האישה ביקש זה הרבה מעבר למה שמוגדר פיצויים בבד"ר. האישה טוענת- התעלמות בד"ר מהלכת השיתוף בנכסים מהווה הפרה של חוק שיווי זכויות האישה, שכן חוק זה מבטיח כשרותה של האישה ואי שימוש בהלכה זו יוצר פגיעה בכשרות האישה.

פרק שלישי-השוואה בין משפט ישראלי ומשפט העברי

יש אומרים שצריך לשלב בין חוק יחסי ממון לבין תשלום הכתובה. כאמור לעיל, הכתובה מורכבת משלושה חלקים. עיקר הכתובה: בחלק זה נותן הבעל לאשה סך של 200 זוז אם היא רווקה. מאה זוז אם היא גרושה או אלמנה; תוספת הכתובה: בחלק זה מוסיף הבעל מעצמו כל סכום שירצה; נדוניה: בחלק זה הבעל מחליט באשר לרכוש אשר מביאה עמה האישה לנישואיה. במידה שהבעל רוצה שהרכוש יעבור לבעלותו, ירשם הדבר בכתובה כנכסי צאן ברזל. במידה והבעל מבקש שהרכוש יישאר בבעלות האישה, יחשב הדבר כנכסי מלוג. בעת פקיעת הנישואין זכאית האישה לכתובתה. כאן המקום להעיר, כי במאמרנו נעסוק במקרה בו לבעל אין עילת גירושין – עילה שבגינה מפסידה האישה את כתובתה. זאת ועוד, גם במקרה בו מפסידה האישה את כתובתה, אין היא מפסידה את הנדוניה, למעט במקרה חריג, שלא כאן המקום לדון בו. במידה שהרכוש שהביאה האישה נרשם כנכסי צאן ברזל, הרי שבעת פקיעת הנישואין היא זכאית לקבל את רכושה שהביאה כערכו כפי שהיה ביום הנישואין. אם ביום הפקיעה הרכוש שווה יותר, זהו רווח של הבעל. אם הוא שווה פחות, זהו הפסד של הבעל. במידה שהרכוש הוא בבחינת נכסי מלוג, הרי שממילא ביום הפקיעה הרכוש הוא בבעלותה ונשאר שלה. אם ביום הפקיעה הרכוש שווה יותר, זהו רווח שלה. אם הוא שווה פחות, זהו הפסד שלה.

"הנכסים שמכנסת האשה לבעלה בין קרקע בין מטלטלין בין עבדים אע"פ שהן נכתבין בשטר כתובה אינן נקראין כתובה אלא נדוניה שמם, ואם קיבל הבעל אחריות הנדוניה עליו ונעשית ברשותו אם פחתה פחתה לו ואם הותירה הותירה לו הרי זו נקראת נכסי צאן ברזל, ואם לא קיבל אחריות הנדוניה עליו אלא הרי היא ברשות האשה אם פחתה פחתה לה ואם הותירה הותירה לה הרי זו נקראת נכסי מלוג."⁵

פס"ד בלגור בבימ"ש העליון:

בזמן בעיית היחס שבין כתובה לבין הסכם ממון הקודם בזמן התעוררה בבימ"ש העליון במקרה זה, ערכו בני הזוג "זיכרון דברים", לפיו אם תאריך האישה ימים מעבר לאיש, ידאג האיש לכך שתזכה בחמשת אלפים לירות ובזכות להמשיך ולהתגורר בביתם במשך שנה. בתמורה, ויתרה האישה על כל זכויותיה האחרות בעיזבון וחודש ימים לאחר כריתת ההסכם נישאו בני הזוג כדת משה וישראל. האיש נפטר והאישה תבעה מן העיזבון מזונות וזכות מדור לשארית חייה. בנסיבות אלה בימ"ש דן בשאלת תקפות ההסכם שנכרת בין בני הזוג לפני שהבעל חתם על הכתובה לפני החופה. כב' השופט כהן ז"ל פסק:

"מן המפורסמות הוא שאין אישה נכנסת לחופתה בלי שתינתן לה כתובה, ושהכתובה היא בטופס מודפס ובנוסח הקבוע ועומד מימים ימימה והשווה לכל אישה ואישה. רוצים בני-הזוג להתנות ביניהם תנאים שבממון, השונים מאלה המצויים בנוסח הכתובה, מנהג ישראל הוא כי יעשו כן בהסכם נפרד, ולא ימחקו או יתקנו תניות מטופס הכתובה. פשיטא, שכשנעשה הסכם כאמור בין בני הזוג, אם בשעת הנישואין ואם לפני הנישואין (וייתכן אפילו לאחר הנישואין), יש לקרוא את הכתובה על תניותיה בכפוף להסכם המיוחד שבין בני-הזוג..."

⁵ ובלשוננו של הרמב"ם בהלכות אישות פרק טז ה"א

יחסי ממון בין בני זוג בישראל

מפרשת בלגור הסיקה כב' השופטת נאור, כי יש לראות את הסכם הממון ואת הכתובה לא כמסמך מאוחר ומסמך מוקדם, אלא כשני מסמכים שנעשו בד בבד. על אף שלא נחתמו באותו מועד, שני המסמכים הם למעשה ביטוי אחד לכוונת הצדדים בכל הנוגע לחיובים שהמנוח נוטל על עצמו במסגרת קשר הנישואין, ואשר נקודת הזמן הרלוונטית לגבי אותם חיובים היא זהה בשני המסמכים- מועד הנישואין.

פרשת דקר

הלכה זו הלכה והשתרשה בקרב בתי המשפט לענייני משפחה. עמדה על כך כב' השופטת נילי מימון:

"הלכה פסוקה היא כי משנרכש נכס במשותף ונרשם כמשותף אין מקום לחקור מהו מקור הכספים אותם השקיעו כל אחד מהצדדים בנכס ובענייניו השקעת הנתבע, מהו מקור הכספים שהשקיע בדירה אם בכספי ירושה או אם מכל מקור אחר, הכל כפי שיפורט להלן ... משנרשם נכס משותף בחלקים שווים ככלל לא תישמע טענת אחד הצדדים כי השקיע יותר מחברו בנכס הרשום על שם הצדדים בחלקים שווים, ועל כן הזכויות בנכס אינן שוות."

המסקנה היא כי כאשר בני זוג רושמים נכס בבעלות משותפת, הרי שבני הזוג התכוונו לשותפות שווה ביניהם ולשוויון, וכל תרומת יתר של צד אחד היא בגדר ויתור או מתנה של צד אחד לצד האחר.



יחסי ממון בין בני זוג בישראל

ביבליוגרפיה

חקיקה

חוק יחסי ממון בני זוג תשל"ד - 1974.
חוק הירושה תשל"ג - 1973.

פסיקה

פרשת בן דרור.
בית משפט לענייני משפחה הקריות תמש 9881/07 15 נובמבר 2009, בפני: כב' השופט סילמן ניצן- (פלונית נגד פלוני).
דנ"א 1558/94 ויקטוריה נפיסי נגד סימנטוב נפיסי.
פרשת בלגור- בבימ"ש העליון בע"א 208/64 בלגור נ' אריאלי, פד"י ח"י(4) 189.
ע"א 66/88, דקר נ' דקר, פ"ד מ"ג (1) 122 בתי המשפט לענייני משפחה.
בג"צ 1000/92 בבלי נ' ביה"ד הרבני הגדול.

מאמרים

על ההתנגשות שבין חוק יחסי ממון בין בני זוג לחוק הירושה- עו"ד אורי צפת.
עו"ד בני דון יחיא מאמר-"תובעים השניים".
עו"ד שובל רם אושפיז- מדריך ליחסי ממון בין בני זוג, פורסם 04.03.2011.
כתובה וחוק יחסי ממון - שני קווים מקבילים שלא יפגשו- ד"ר יאיר שיבר, עו"ד.
הכתובה – מעמדה ההלכתי והמשפטי-הרב גד אדרי, עו"ד.

ספרות מחקר

ספרים

הסכמי ממון –מדריך להכנת הסכמי ממון לקראת הנישואין או גירושין, הוצאת תשנ"ה 1995 עורך- מיכאל בר-דע.
יחסי ממון ורכוש, הלכה למעשה, נסים שלם עו"ד, הוצאת תותי ענתות בע"מ, ה'תשס"ב 2001.
הסכמי קדם נישואין, פרשנות משפטית- עו"ד סוזן וויס, עורכת- ד"ר רות הלפרין-קדרי, הוצאה התשס"ח 2008.

אנשי דעת

מרסל ג'ונדו סופר (1888-1979).
ד"ר דוד סער, עו"ד.

מובאות

שולחן ערוך- "כתובה הרי היא כחוב שיש לו זמן, ואינה נגבית אלא לאחר מיתת הבעל, או אם גירשה".

ובלשונו של הרמב"ם בהלכות אישות פרק טז ה"א – "הנכסים שמכנסת האשה לבעלה בין קרקע בין מטלטלין בין עבדים אע"פ שהן נכתבין בשטר כתובה אינן נקראין כתובה אלא נדוניה שמם, ואם קיבל הבעל אחריות הנדוניה עליו ונעשית ברשותו אם פחתה פחתה לו ואם הותירה הותירה לו הרי זו נקראת נכסי צאן ברזל, ואם לא קיבל אחריות הנדוניה עליו אלא הרי היא ברשות האשה אם פחתה פחתה לה ואם הותירה הותירה לה הרי זו נקראת נכסי מלוג."